

Vrezen voor vrees voor verduistering?

A.P. van Oosten
advocaat te Rotterdam

Voor bepaalde vormen van conservatoir beslag moet worden gesteld dat er sprake is van gegronde vrees voor verduistering. Maar rechters nemen ter motivering hiervan vaak met een standaardformulering genoegen. Wat is de ratio van het vereiste en betekent het in de praktijk nog iets? Volgens A.P. van Oosten biedt het beslagrecht voldoende waarborgen tegen lichtvaardig beslag en kan het aanvullend vereiste van de verduisteringsvrees het best worden afgeschaft.

Iedere jurist herinnert zich uit de collegebanken en studieboeken dat bepaalde vormen van conservatoir beslag gegronde vrees voor verduistering vereisen. De student dient de desbetreffende wettelijke bepalingen zorgvuldig te bestuderen, al was het maar omdat dit (aanvullende) vereiste in een vrij willekeurig aantal gevallen lijkt te gelden.¹ Aan de geschiedenis en verdere achtergrond wordt tijdens de studie weinig aandacht besteed. Het beslag- en executierecht is immers al moeilijk genoeg en, zoals Stein terecht heeft opgemerkt,² bestudering daarvan heeft veel weg van de studie van een spoorboekje: buitengewoon vervelend en absoluut niet interessant.

Dat wordt anders zodra men in de praktijk met het beslag- en executierecht in aanraking komt. Dan blijkt het juist dit rechtsgebied te zijn dat vaak spannende momenten oplevert. Bij het leggen van beslag lijkt elke minuut te tellen en een eventuele fout wordt al snel met nietigheid bestraft. Menig stagiair wordt echter niet zelden door zijn patroon teruggestuurd met het concept-verzoekschrift wegens het ontbreken van een alinea omtrent de vereiste vrees voor verduistering. Even zo vaak stelt de stagiair de vraag op welke wijze aan die vrees – bij gebrek aan concrete feiten en omstandigheden – uitdrukking moet worden gegeven. De lacune wordt dan opgevuld met een standaardformulering, omdat gegronde vrees nu eenmaal slechts in uitzonderingsgevallen aanwezig is.

De beschikkende voorzieningenrechter is met een dergelijke standaardformulering doorgaans tevreden. Daarnaast blijkt echter

ook dat in een enkel geval verlop wordt verleend terwijl in het verzoekschrift aan de gegronde vrees – per abuis – geen woord werd gewijd. Of men daaruit af mag leiden dat de rechterlijke macht daaraan minder waarde hecht, is daarmee uiteraard niet gezegd, maar het is niet onaannemelijk dat ook een voorzieningenrechter onderkent dat het belang aanzienlijk is afgenomen, voorzover al aanwezig. Bovendien, in welke mate men feiten en omstandigheden dient te stellen, zal van voorzieningenrechter tot voorzieningenrechter verschillen.³

Tijdens de studie en in de praktijk wordt weinig aandacht besteed aan de ratio van de ‘gegronde vrees voor verduistering’. Wat is nu die ratio en heeft de bepaling in het huidige (internationale) rechtsverkeer nog wel praktische betekenis? Of is het tot een dode letter verworden die doorgaans met een standaardformulering wordt afgedaan? Dient gevreesd te worden voor de vrees voor verduistering of moet als het ware de vrees voor verduistering vrezen voor haar bestaan?

MIDDELEN TOT BEWARING VAN RECHT

Het conservatoir beslagrecht is geregeld in de artikelen 700-770c van Titel 4 (‘Van middelen tot bewaring van zijn recht’) van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

Volgens art. 700 lid 2 beslist de voorzieningenrechter na summier onderzoek of het verlop wordt verleend. In de navolgende gevallen dient de crediteur te stellen en zonodig aan te tonen dat er een gegronde vrees voor verduistering bestaat. Dit betreft de gevallen van conservatoir beslag:

- ▶ onder de schuldenaar zelf (roerende zaken die geen registergoederen zijn en rechten aan toonder of order, art. 711);
- ▶ op aandelen op naam en effecten op naam die geen aandelen zijn (art. 714);
- ▶ op onroerende zaken (art. 725); en
- ▶ op goederen van de (huwelijks)gemeenschap (maritaal beslag, art. 768).

Gegronde vrees voor verduistering speelt daarentegen geen rol bij conservatoir beslag:

- ▶ onder derden (art. 718);
- ▶ onder de crediteur zelf (art. 724);
- ▶ op schepen en luchtvaartuigen (art. 728 en 729d);
- ▶ tot afgifte van zaken en levering van goederen (art. 734); en
- ▶ tegen schuldenaren zonder bekende woonplaats in Nederland (vreemdelingenbeslag, art. 765).

Het navolgende is merendeels beperkt tot een vergelijking van beslag op onroerende zaken enerzijds en beslag onder derden

Menig stagiair wordt door zijn patroon teruggestuurd omdat in het concept-verzoekschrift een alinea ontbreekt over de vrees voor verduistering

anderzijds. Deze twee vormen worden in de praktijk vaak toegepast en lijken voor de onderhavige discussie elkaars uitersten.

GESCHIEDENIS

Het fundament van het Nederlands conservatoir beslagrecht werd gelegd in 1838 bij de invoering van het Nederlands Burgerlijk Wetboek en het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering.⁴ Ten aanzien van derdenbeslag merkt Broekveldt op dat het derdenbeslag reeds toen, zowel in zijn executoriale als in conservatoire gedaante, in essentie zijn tot op de dag van vandaag bestaande vorm heeft gekregen.⁵ Een regeling ter zake van conservatoir beslag op onroerende zaken werd in 1838 niet opgenomen, ondanks voornemens daartoe. Een eerdere wet uit 1828,⁶ waarin de eerste afdeling was gewijd aan een regeling van het verzet tegen de verkoop van de onroerende goederen van een veroordeelde schuldenaar, werd nimmer ingevoerd.⁷ Een conservatoir beslag op onroerend goed werd in die wet geldend geacht in de gevallen waarin de crediteur reeds een vonnis tegen zijn debiteur had. Daarin kwam 60 jaar later, bij de inwerkingtreding van de 'Lex Hartogh' van 1896⁸ verandering. Naast de invoering van het conservatoir beslag onder de schuldeiser zelf en maritaal beslag, werd ook conservatoir beslag (zonder executoriale titel) op onroerend goed mogelijk.

De Lex Hartogh bracht nog een andere belangrijke wijziging: niet langer was vereist dat de crediteur aantoonde dat zijn debiteur had aangevangen zijn goederen te verduisteren, doch werd aantonen van de 'gegronde vrees' voldoende⁹. Art. 105 van de Lex Hartogh luidt: "In artikel 727 worden de woorden: "dat zijn schuldenaar heeft aangevangen met het verduisteren van zijne roerende goederen" vervangen door de woorden: "dat er gegronde vrees bestaat voor verduistering door den schuldenaar van diens roerende of onroerende goederen".¹⁰

Het desbetreffende vereiste werd aldus versoepeld. De verruiming van de mogelijkheden tot het leggen van conservatoir beslag en de versoepeling van de daaraan te stellen eisen, is een logisch uitvloeisel van één van de hoofddoelen van de Lex Hartogh, te weten de 'uitbreiding der middelen tot

bewaring van ieders rechten'.¹¹

Uit vorengaand summier overzicht blijkt dat de basis voor het huidige conservatoir beslagrecht, voorzover in dit verband relevant, dateert uit 1838 en 1896.¹² Het behoeft weinig betoog dat het maatschappelijk en handelsverkeer, en daarmee ook het rechtsverkeer, sedertdien qua aard en omvang aanzienlijk gewijzigd zijn. Alleen al de moderne communicatiemiddelen en transportmogelijkheden hebben een ingrijpende invloed gehad op het (internationale) rechtsverkeer.

DE VREES NADER BESCHOUWD

Wat is nu eigenlijk gegronde vrees voor verduistering? Bezien wij de bepaling vanuit een louter tekstueel perspectief, dan geldt het volgende. Volgens de Van Dale is de betekenis van 'verduisteren' onder meer het wederrechtelijk aan zijn bestemming onttrekken, of – nog duidelijker – stelen, wegnemen, nemen of – en dan bestaat er al helemaal geen twijfel meer – verdonkeremen c.q. achteroverdrukken. 'Verduistering' kent als synoniem 'fraude, bedrog of malversatie'. Gegronnd moet worden opgevat als gefundeerd, legitiem, terwijl vrees als angst wordt omschreven. Kortom, een louter tekstuele ontleding brengt mee dat aangetoond moet worden dat er sprake is van een gefundeerde angst dat fraude wordt gepleegd. Een verband met het strafrecht lijkt gegeven.

Uit rechtspraak en literatuur blijkt evenwel dat een dergelijke uitleg nu juist niet wordt beoogd met het vereiste van gegronde vrees voor verduistering. Daaruit blijkt immers dat de gestelde eis met het strafrechtelijke begrip 'verduistering' uit de art. 321-325 Wetboek van Strafrecht niets uitstaande heeft.^{13, 14} Dat verduistering niet beschuldigend is bedoeld, volgt ook uit de omstandigheid dat 'kwade trouw' van de debiteur in de wet nergens is vereist. Ook de rechtspraak laat hierover geen twijfel bestaan.¹⁵ Het is echter nog maar de vraag of Hartogh het zo wel heeft bedoeld; in zijn Memorie van Toelichting wees hij er immers juist nadrukkelijk op dat kwade trouw van de debiteur moest zijn aangetoond alvorens conservatoir beslag op onroerend goed was toegelaten.¹⁶

P.A. Stein geeft aan dat het bij gegronde

vrees voor verduistering gaat om 'de verwachting dat de debiteur zijn goederen aan het verhaal van zijn crediteuren zal onttrekken'.¹⁷ Maar wat dient dan onder 'onttrekken' te worden verstaan? Immers, als een debiteur doende is een onroerende zaak te verkopen, is er dan sprake van onttrekking als daarvoor een reële koopsom is bedongen en betaald? De koopsom treedt immers in beginsel voor het goed in de plaats. Is er dan sprake van verduistering als de debiteur het geld niet op een bankrekening stort, maar (tijdelijk) onder zijn hoofdkussen bewaart? Of is dat het geval wanneer men de koopsom – al dan niet tijdelijk – op een buitenlandse bankrekening 'parkeert'? Het hoeft uiteraard niet. Daar kunnen immers zeer legitieme argumenten voor bestaan die met (wederrechtelijke) onttrekking niets uitstaande hebben.

Onder verwijzing naar de arresten Fox/Dominium¹⁸ en Vastgoed/Staat¹⁹ geeft Broekveldt²⁰ de kern aan waar het bij gegronde vrees voor verduistering om gaat: 'het later kunnen vinden van verhaal bij de schuldenaar zal mogelijk illusoir blijken te

zijn, wanneer de schuldeiser niet voordien zijn verhaalsrecht door het leggen van conservatoir beslag heeft veiliggesteld'. Deze omschrijving lijkt mij zonder meer juist, daarbij evenwel direct constaterend dat dit geen verklaring biedt voor de vraag waarom de eis wel wordt gesteld bij beslag op onroerende zaken doch niet bij beslag onder derden. Onduidelijk blijft wat nu de meerwaarde van de bepaling is en wat zij beoogt te bereiken.

Broekveldt²¹ stelt voorts dat de eis een (verdere) waarborg vormt dat niet overhaast en op lichtvaardige gronden de goederen van iemand in beslag worden genomen. Het staat immers nog niet in rechte vast dat de schuldeiser een deugdelijk vorderingsrecht heeft. De kern zit hem aldus in het niet overhaast en op lichtvaardige gronden toegelaten zijn om beslag te leggen. Deze verdere waarborg beperkt zich dan evenwel tot de 'goederen' van de debiteur; vorderingen op derden vallen daar niet onder. Moet men daaruit afleiden dat hieromtrent geen verdere waarborgen noodzakelijk zijn? En waarom zouden de 'goederen' van de debiteur extra

De basis van het huidige conservatoir beslagrecht ligt in de negentiende eeuw, maar sindsdien is het maatschappelijk en handelsverkeer, en daarmee ook het rechtsverkeer, aanzienlijk gewijzigd

bescherming verdienen en wordt die extra bescherming niet noodzakelijk geacht bij (opeisbare) vorderingen van de debiteur op de derde? De blokkering van de betalingsverplichtingen door de derde aan de debiteur als gevolg van een conservatoir beslag levert voor de debiteur doorgaans meer problemen op dan een beslag op het bedrijfspand. Ik zal daarop hierna nader ingaan.

Uit de opsomming van de gevallen waarin het vereiste wel en niet geldt, blijkt dat de vrees wél een rol speelt bij vermogensbestanddelen die in het bezit zijn van de debiteur, en niet waar deze in handen zijn van derden, waaronder de crediteur zelf. Zo dit de reden is voor het onderscheid, dan is opmerkelijk dat schepen en luchtvaartuigen

Ik meen dat wij trots mogen zijn op het liberale stelsel van conservatoir beslagrecht omdat het de crediteur ruimschoots mogelijkheden biedt zich te voorzien van zekerheden

daarop weer een uitzondering vormen. Zijn die uitzonderingen dan verklaarbaar omdat het voor de debiteur niet eenvoudig is een olietanker of Boeing te 'verduisteren', terwijl de debiteur geen mogelijkheid heeft tot verduistering indien het goed of geld in handen van de derde is? Waarom is conservatoir beslag op onroerend goed dan niet uitzonderd?

Of is de gedachte nu juist dat de uitzonderde goederen doorgaans eenvoudiger aan het verhaal kunnen worden onttrokken, bijna 'ongrijpbaar' zijn (het schip kiest het ruime sop, het vliegtuig taxiet naar de startbaan) zodat het stellen van nader te vervullen voorwaarden als bezwaarlijk wordt ervaren? In dat geval zou er bij beslaglegging feitelijk altijd sprake moeten zijn van verduistering, behalve wanneer dat bezwaarlijk is voor de crediteur. Deze verklaring is de meest logische en volgt ook de toelichting waarom bij conservatoir beslag op schepen gegronde vrees voor verduistering niet behoeft te worden gesteld. Jongbloed vermeldt dat de bijzondere aard van schepen en

met name de grote mobiliteit inhouden dat er veelal gegronde vrees zal bestaan dat de debiteur voor beslag vatbare goederen aan het verhaal zal pogen te onttrekken.²² Deze verklaring sluit ook aan bij de door Oudelaar omschreven ratio: 'bij gebreke van vrees bestaat er geen aanleiding tot het treffen van bewarende maatregelen'.²³

Een algemene regel is, bij nadere bestudering en met enige goede wil, dan ook wel degelijk te formuleren en zou, in de vorm van een 'indien-tenzij'-formule, als volgt kunnen luiden: ²⁴ 'Indien de vermogensbestanddelen zich in de macht van de debiteur bevinden is het stellen/aantonen van "gegronde vrees voor verduistering" vereist, *tenzij* (i) de aard van het beslag zich daartegen

verzet (beslag tot afgifte/levering), of (ii) de debiteur welhaast "ongrijpbaar" is (vreemdelingenbeslag), of (iii) de goederen welhaast "ongrijpbaar" zijn (schepen/vliegtuigen).'

LIBERAAL STELSEL

Nederland kent een liberaal conservatoir beslagrecht.²⁵ De Hoge Raad overweegt dat 'een conservatoir beslag naar zijn aard ertoe strekt om te waarborgen dat, zo een vooralsnog niet vaststaande vordering in de hoofdzaak wordt toegewezen, verhaal mogelijk zal zijn, terwijl de beslaglegger bij afwijzing van de vordering voor de door het beslag ontstane schade zal kunnen worden aangesproken'.²⁶

Ik meen dat wij trots mogen zijn op een dergelijk liberaal stelsel en er ook alles aan moeten doen dat zo te houden. Het biedt immers ruimschoots mogelijkheden voor een crediteur om zich te voorzien van zekerheden. Dit heeft op zichzelf reeds een positieve invloed op het (internationale) handelsverkeer. Daarnaast komt het niet zelden voor dat een gelegd conservatoir beslag – na het

ontstaan van een geschil – een schikking binnen handbereik brengt, waardoor het voeren van een langdurige procedure, met alle kosten en ergernissen van dien, voorkomen wordt. Het handelsverkeer is met een dergelijke snellere afwikkeling wederom gebaat.

Maar hoe verhoudt dat liberale stelsel zich tot het stellen c.q. handhaven van het hier bedoelde wettelijk vereiste? De mogelijkheden die de debiteur/beslagene ten dienste staan om tot opheffing van het beslag te komen en het vangnet dat de beslaglegger aansprakelijk is voor de door het beslag ontstane schade bij afwijzing van de vordering, lijken reeds voldoende om aan te nemen dat het stellen van nadere eisen niet noodzakelijk is. Hoe dit ook zij, het rechtvaardigt in elk geval niet waarom bij enkele vormen van conservatoir beslag het vereiste wel, hoe weinig het ook om het lijf moge hebben, en bij andere vormen niet geldt. Want als het nu zo is dat beoogd wordt dat een crediteur niet 'overhaast en op lichtvaardige gronden' tot beslaglegging overgaat, waarom de gegronde vrees dan wel te eisen bij het beslag op onroerende zaken en niet onder derden? Moeten wij immers niet vaststellen dat een kadastrale inschrijving van conservatoir beslag op onroerend goed geen enkele belemmerende werking heeft op de bedrijfsvoering van de debiteur – veronderstellende dat er geen voornemen bestaat tot vervreemding of bezwaring –, terwijl een beslag onder derden (bijvoorbeeld de financierende bank of de handelspartners van de debiteur) dat nu juist wel tot gevolg kan hebben? Een beslag onder derden maakt het geschil tussen crediteur en debiteur bovendien 'publiekelijk'. Een beslag op onroerend goed zal de derden een zorg zijn (voorzover zij daarvan al kennis dragen), terwijl een bezoek van de deurwaarder de derden bewust(er) maakt van mogelijke insolventie van hun contractspartij.

Ik meen dat de kans op schade aanmerkelijk hoger is bij conservatoir derdenbeslag. Veronderstellende dat de debiteur niet te kwader trouw is en geen voornemen heeft tot het illusoir maken van verhaal van de beweerdelijke vordering, behoeft de debiteur bij een beslag op zijn bedrijfspand geen enkel nadelig effect te ondervinden. Derden

zijn als gevolg van een beslag echter niet langer gerechtigd betalingen te verrichten, zodat de debiteur onmiddellijk verstoken blijft van die inkomsten. Daarnaast is aanneemelijk dat de debiteur door de derde (in het bijzonder de bank) op het matje wordt geroepen om uitleg te geven.

Een voorbeeld ter illustratie: A heeft een vordering op B ter hoogte van 100. B erkent de vordering doch weigert betaling, zich beroepend op verrekening met een tegenvordering op A. A betwist die tegenvordering, temeer daar deze zowel qua aard als omvang tot op dat moment op geen enkele wijze gesubstantieerd is. A is desalniettemin bereid het oordeel van de rechter dienaangaande af te wachten, mits B afdoende zekerheid aanbiedt voor de vaststaande vordering van A op B. B weigert zekerheid te stellen en A vraagt derhalve verlop voor conservatoir beslag. B heeft een bedrijfspand met een overwaarde van 150 en opeisbare vorderingen op tien derden ter waarde van 100. B heeft op dat moment geen voornemen om het bedrijfspand te bezwaren of te verkopen. A beschikt niet over aanwijzingen van verduistering. Bij een strikte lezing van de wet zal A de voorzieningenrechter verlop vragen (en waarschijnlijk ook krijgen) om beslag te leggen onder de derden, aangezien hij in goede niet kan stellen – laat staan zal kunnen aantonen – dat hij gegrond moet vrezen voor verduistering. Veronderstellen de dat A louter zekerheid wenst te verkrijgen (en B niet overigens tot 'last' wil zijn) is noch A, noch B gebaat bij deze vorm van beslag. Voor A betekent het immers een veelheid aan beslagen met de daaraan verbonden kosten en een grotere blootstelling aan aansprakelijkheid. B zal zich (in elk geval commercieel) bij de derden dienen te verantwoorden en blijft direct verstoken van inkomsten. Het spreekt hier voor zich: zowel A als B heeft er belang bij dat het onroerend goed wordt beslagen. A heeft minder kosten en een 'vastere' zekerheid, terwijl B er geen last van heeft.

Waarom dan zwaardere eisen stellen, hoe weinig die in de praktijk ook om het lijf mogen hebben, aan deze – prima facie – minder schadelijke vorm van conservatoir beslag? Ter voorkoming van misverstanden:

ik pleit niet voor het stellen van zwaardere eisen aan een derdenbeslag. Ik meen evenwel dat het liberale stelsel van het huidige beslagrecht reeds voldoende waarborgt dat niet op lichtvaardige gronden tot beslaglegging wordt overgegaan dan wel, indien dat wel het geval is, de mogelijkheid biedt om tot zeer spoedige opheffing te komen.

Vooropstaat dat de voorzieningenrechter bij de beoordeling of verlop moet worden verleend (en in elk geval in een opheffingskort geding) een belangenafweging zal (moeten) maken. De voorzieningenrechter zal zich een oordeel moeten vormen omtrent alle relevante omstandigheden, waarbij hij aan de wettelijke regelen en middelen van het bewijs niet gebonden is. Art. 705 lid 2 geeft de voorzieningenrechter meer dan voldoende handvatten om tot een oordeel omtrent de gerechtvaardigdheid van het beslag te komen. Opheffing wordt onder

het verhaal van de vordering te verzekeren. Dat een crediteur in geval van beslag op onroerend goed zou moeten wachten tot er een gegronde vrees voor verduistering ontstaat past daarbinnen mijns inziens niet (meer). Bovendien, het kan dan al te laat zijn; de rechtsontwikkeling heeft ook meegebracht dat (onroerende) goederen binnen een zeer kort tijdsbestek 'aan het verhaal' kunnen worden onttrokken.

DODE LETTER?

Anders dan Rutgers stelt, meen ik dat de vrees voor verduistering in de rechtspraak niet als 'dode letter' is gekwalificeerd.²⁷ Integendeel, het vormt veelal een van de gronden waarop de vordering tot opheffing van het beslag mede wordt gebaseerd. De voorzieningenrechter wijdt daaraan doorgaans enige overwegingen. Van der Lee lijkt dezelfde mening toegedaan.²⁸ Of sprake is

Waarom de gegronde vrees wel eisen bij het beslag op onroerende zaken en niet onder derden?

meer uitgesproken bij verzuim van op straffe van nietigheid voorgeschreven vormen, indien summierlijk van de ondeugdelijkheid van het door de beslaglegger ingeroepen recht of van het onnodige van het beslag blijkt of, in geval van een geldvordering, indien voor de vordering voldoende zekerheid wordt gesteld. De woorden 'onder meer' wijzen op een niet-limitatieve opsomming van de opheffingsgronden.

Daarnaast wordt de debiteur ook op andere wijze afdoende beschermd tegen té enthousiaste beslagleggers, waaronder het horen van de debiteur in het geval van sequestratie (art. 709 lid 3) en beslag op een periodieke uitkering (art. 720), de verplichting van de crediteur (afdoende) vervangende zekerheid te aanvaarden (art. 705 lid 3 BRv jo. art. 6:51 lid 1 BW) en de uiteindelijke aansprakelijkheid van de beslaglegger in geval van een onrechtmatig beslag.

Het liberale stelsel is primair bedoeld om

van vrees voor verduistering hangt af van de concrete omstandigheden van het geval. Niet zelden wordt de vrees overigens aangewomen omdat aan het aantonen c.q. aannemelijk maken daarvan doorgaans geen zware eisen worden gesteld. Een dode letter is het echter geenszins en zal dat – zolang het vereiste wettelijk is voorgeschreven – mijns inziens ook niet worden.

De meerwaarde van het vereiste blijft echter onduidelijk. Ook bij de behandeling van de Wet Herziening Echtscheidingsprocesrecht werd door enkele Kamerleden gesuggereerd om de gegronde vrees voor verduistering bij maritaal beslag te schrappen.²⁹ Oostenbroek stelt zich eveneens de vraag of de verplichting tot het opnemen van die vrees wel zinvol is nu in de praktijk de vrees meestal niet wordt aangetoond en in vele gevallen zelfs niet *kan* worden aangetoond.³⁰

Voor de in potentie meer schadelijke vor-

men van conservatoir beslag (derdenbeslag, waaronder beslag op periodieke betalingen) geldt het vereiste van gegronde vrees voor verduistering niet. Wat is er nu op tegen om – daar waar het vereiste nog bestaat – het vereiste te schrappen en de crediteur toe te staan beslag te leggen op bijvoorbeeld de (onroerende) goederen van de debiteur, zonder dat aldus gegronde vrees voor verduistering behoeft te worden gesteld en aangetoond? De debiteur ondervindt daarvan doorgaans geen hinder, tenzij sprake is van

sequestratie dan wel indien de debiteur voornemens is het goed te vervreemden of te bezwaren. In geval van beslag op de handelsvoorraad zou dit uiteraard wel bezwaarlijk kunnen zijn. Dient het vereiste hier dan uitdrukkelijk wel te gelden? Dat lijkt echter onzinnig, omdat – in navolging van de Rechtbank Dordrecht³¹ – moet worden vastgesteld dat van een gegronde vrees voor verduistering in het algemeen geen sprake is indien de debiteur niet anders doet dan op de gebruikelijke wijze handel drijven en daartoe hem in eigendom toebehorende voorwerpen aan derden verkoopt en levert. Die toets zal men dus doorgaans niet passeren. De crediteur stelt zich daarentegen bloot aan een aanzienlijke verplichting tot schadevergoeding indien hij tot beslag op dergelijke goederen overgaat.

CONCLUSIE

De ‘gegronde vrees voor verduistering’ werd meer dan een eeuw geleden in ons wetboek

opgenomen. Dit betrof een versoepeling van het voorheen geldende vereiste dat de debiteur daadwerkelijk reeds doende moest zijn de goederen aan het verhaal te onttrekken. Het beslagrecht biedt voldoende waarborgen dat niet te lichtvaardig beslag wordt gelegd. Voor het stellen van een aanvullend vereiste lijkt geen rechtvaardiging te bestaan. Als beslag ‘noodig is voor de zekerheid van de schuldvordering’, zou beslag mijns inziens moeten worden toegelaten. Dat past binnen ons liberale stelsel. Ik meen derhalve dat het de hoogste tijd wordt om in zijn geheel van de gegronde vrees afscheid te nemen.

Zolang de eis wettelijk wordt gesteld, zullen wij ermee moeten leven en er aandacht aan moeten besteden. De vrees voor verduistering heeft echter meer grond te vrezen dat zij aan het wetboek wordt onttrokken. ●

NOTEN

- Vgl. Kluwer Rv, Losbladige (groene) Kluwer, Burgerlijke Rechtsvordering, Deventer, aant. 5 bij art. 700 (suppl. 269, maart 2000).
- Mr. H.A. Stein, Beslag en Executie, Boom Juridische Studie Pockets, Den Haag 2002, p. 5.
- Vgl. mr. H. Oudelaar, Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag, Gouda Quint, Deventer, p. 108.
- Wet van 10 mei 1837, Staatsblad 1837/47, inwerkingtreding 1 oktober 1838.
- Mr. L.P. Broekveldt, Derdenbeslag, Serie Burgerlijk Proces en Praktijk, Kluwer, Deventer 2003, p. 29.
- Wet van 31 maart 1828, Staatsblad 1828/45 (niet ingevoerd).
- Vgl. Kluwer Rv, Losbladige (groene) Kluwer, Burgerlijke Rechtsvordering, Deventer, aant. 1 bij het opschrift van Boek III, titel 4, p. 117 (suppl. 180, maart 1988).
- Wet van 7 juli 1896, Staatsblad 1896/103, inwerkingtreding 1 januari 1897.
- Vgl. ook mr. R.P. Cleveringa, mr. W. van Rossems Verklaring van het Nederlands Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, Deel 2, 4e druk, Tjeenk Willink Zwolle 1972, p. 1478.
- Staatsblad 1896/103, p. 38.
- De Wet van 7 juli 1896 tot Wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering, toegelicht door Mr. A.F.K. Hartogh en Mr. C.A. Cosman, Gebr. Belinfante, 's-Gravenhage 1897, p. XIV. Overigens ging genoemde verruiming enkele Kameralen niet ver genoeg; zij stelden bij de behandeling voor om de mogelijkheden nog verder uit te breiden door beslag toe te laten indien de schuldenaar aantoonde dat zulks ‘noodig is voor de zekerheid der schuldvordering’. Hartogh verenigde zich daarmee niet omdat hij meende dat het verlot dan wel bijna altijd zou moeten worden verleend.
- Geen aandacht wordt besteed aan de verdere wetswijzigingen in onder meer 1938 en 1972, vgl. Kluwer Rv, Losbladige (groene) Kluwer, Burgerlijke Rechtsvordering, Deventer, aant. 1 bij het opschrift van Boek III, titel 4, p. 117 (suppl. 180, maart 1988).
- Vgl. ook mr. H. Oudelaar, Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag, Gouda Quint, Deventer, p. 107, mr. L.P. Broekveldt, Derdenbeslag, Serie Burgerlijk Proces en Praktijk, Kluwer, Deventer 2003, p. 647, mr. F.M.J. Jansen, Executie en Beslagrecht, W.E.J. Tjeenk Willink, Zwolle 1987, p. 381 en mevrouw mr. C. Schimmel, Gerechtsdeurwaarder, nr. 3, maart 1999, p. 69-76, p. 70.
- Wel zou dit een verklaring kunnen vormen voor de door T.A. Jansen (Vrees voor Verduistering, *NJB* nr. 39, 3 november 1995, p. 1432) beschreven gemoedstoestand van beslagene die de formulering als uiterst kwetsend ervaren en slechts met moeite ervan overtuigd kunnen worden dat deze aantijging dikwijls niet zo beschuldigend is bedoeld. Hoewel ik mij afvraag of een beslagene zich daardoor daadwerkelijk uiterst gekwetst voelt (mijns inziens zal een dergelijke emotie – voorzover al aanwezig – veeleer ontstaan door de aantasting van het beschikkingsrecht dat een beslag tot gevolg heeft en zal de onaangenaam klinkende kwalificatie verduistering daarbij als een extra argument worden gebruikt), zou het een te begrijpen reactie zijn. Verduistering heeft nu eenmaal een sterk negatieve connotatie.
- Vgl. mr. R.P. Cleveringa, mr. W. van Rossems Verklaring van het Nederlands Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, Deel 2, 4e druk, Tjeenk Willink Zwolle 1972, p. 1479 en de aldaar aangehaalde jurisprudentie.
- Kluwer Rv, Losbladige (groene) Kluwer, Burgerlijke Rechtsvordering, Deventer, aant. 1 bij het opschrift van Boek III, titel 4, p. 117 (suppl. 180, maart 1988).
- Mr. P.A. Stein en mr. A.S. Rueb, Compendium Burgerlijk Procesrecht, 14e druk, Kluwer Deventer 2003, p. 361.
- HR 2 april 1936, *NJ* 1936/758.
- HR 22 juni 1990, *NJ* 1993/637.
- Mr. L.P. Broekveldt, Derdenbeslag, Serie Burgerlijk Proces en Praktijk, Kluwer, Deventer 2003, p. 648.
- Mr. L.P. Broekveldt, Derdenbeslag, Serie Burgerlijk Proces en Praktijk, Kluwer, Deventer 2003, p. 646.
- Tekst & Commentaar Burgerlijke Rechtsvordering, Kluwer Deventer 2002, p. 994.
- Mr. H. Oudelaar, Vademecum Burgerlijk Procesrecht, Executie en Beslag, Gouda Quint, Deventer, p. 108.
- Vgl. in andere zin mr. dr. H. Oudelaar, Executierecht, Kluwer, Deventer 2003, p. 89 en mevrouw mr. C. Schimmel, Gerechtsdeurwaarder, nr. 3, maart 1999, p. 70.
- Vgl. mr. L.P. Broekveldt, Derdenbeslag, Serie Burgerlijk Proces en Praktijk, Kluwer, Deventer 2003, p. 647.
- HR 14 juni 1996, *NJ* 1997/481.
- Prof. mr. G.R. Rutgers, Herziening Scheidings Procesrecht, Kluwer, Deventer 1993, p. 45.
- Mr. J. van der Lee, Maritaal Beslag, Nederlandse Vereniging voor Procesrecht, Deel 7, 1997, p. 16.
- Memorie van Antwoord, Tweede Kamer, Vergaderjaar 1986-1987, 19 242, nr. 6, p. 9.
- Mr. N.J. Oostenbroek, Vreesloos Beslag, *NJB* nr. 5, 4 februari 1984, p. 142-143.
- Arrondissementsrechtbank Dordrecht 25 februari 1976, *NJ* 1977/430.